

Wilrica

Nieuws

Dec 2019 — jaargang 3 — nr. 3

Aan onze ereleden, steunende leden en sympathisanten, wens ik mee namens het bestuur van de Kring voor Heemkunde Wilrica, veel vriendschap en vrede met Kerstmis, en voor 2020 al het beste, het mooiste wat er is!

Hugo Cassauwers, voorzitter

v.u.: Hugo Cassauwers, p.a. Wilrica, Districtshuis – Bist 1, 2610 Wilrijk

redactie : Gilbert Van Nuffel, gilbert.van.nuffel@wilrica.be

vormgeving: Ken Van Nuffel

Wilrica : binnen en (niet buiten)

Maandag 27 januari – 20uur - Districtshuis/ Gemeenschapscentrum - Auditorium
Voorstelling. Wilrijkse sportgeschiedenis

Tijdens de voorbije jaarmarkt in augustus gaf Gilbert Van Nuffel een presentatie over de Wilrijkse sportgeschiedenis. Hij grasduinde in het rijke en anekdotische plaatselijke sportleven tijdens de voorbije eeuw.

Op vraag van vele Wilrica-sympathisanten die deze jaarmarkt-presentatie gemist hebben, herhalen wij, in samenwerking met **Willemsfonds Wilrijk**, deze voorstelling.
Inkom: gratis. Duur: ongeveer anderhalf uur.

Woensdag 25 maart – 14uur – Dienstencentrum Oversnes, Krijgslaan 110, Wilrijk
Voorstelling. Wilrijk: oorlog, bezetting, bevrijding

Op 4 september hield Hugo Cassauwers een lezing over de oorlogstijd, bevrijding van Wilrijk en de bevrijdingsnaweeën. Wij wensen deze avondpresentatie op een namiddag te herhalen in samenwerking met **DC Oversnes**.

Hugo vertelt u over de intocht van de Geallieerden door Wilrijk, de ontruiming van de forten, de Duitse bevelhebber van Fort 7 die de Koornbloemwijk van vernietiging heeft gespaard, de Wilrijkse oorlogsomstandigheden, de plaatselijke oorlogsverhalen, de V-bom-inslagen.
Inkom: gratis. Wel inschrijven d.m.v. info@wilrica.be of telefonisch bij DC Oversnes 03.431.84.70

Het Nieuwe Park

Toen in 1905 de Belgische Staat bereid was het militaire oefenterrein Wilrijkse Plein aan de Stad Antwerpen over te dragen, werd de voorwaarde gesteld dat er in de buurt een groot park zou komen. Het stadsbestuur liet zijn oog vallen op de naburige kasteeldomeinen en nam een optie op de parken Vogelzang, Den Brandt en Middelheim. Vanaf dan verzameld in één naam: Nachtegalenpark.

De aankoop van Den Brandt ging echter niet zonder slag of stoot. De eigenaars, familie della Faille de Waerloos, wensten een deel te verkavelen voor woningbouw en de verkoop van de gronden in eigen handen te houden. Zij richtten hiervoor de N.V. Extensions et Entreprises Anversoises (Extensa) op.

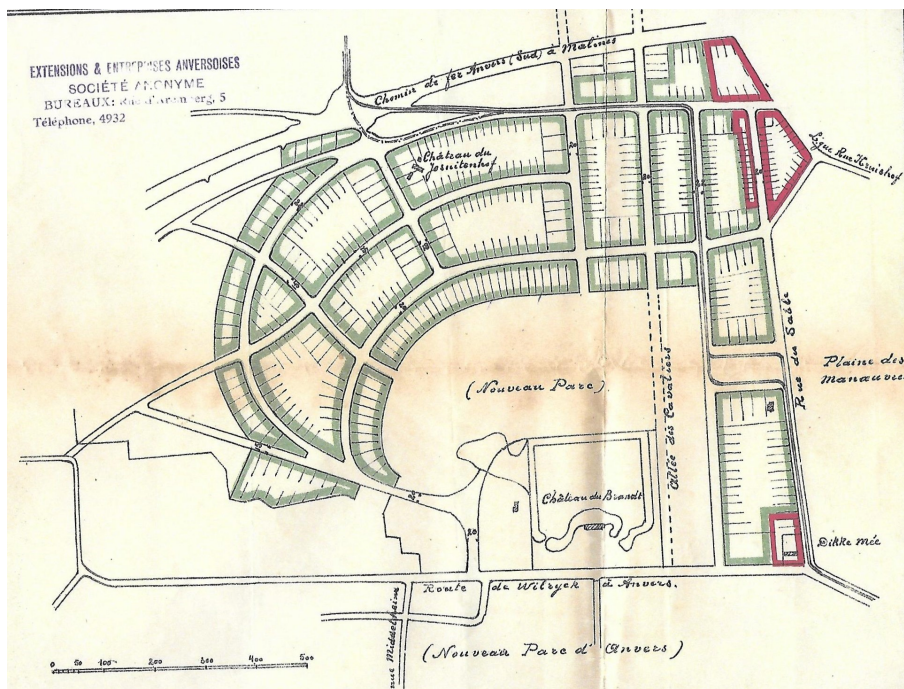
Charles De Bosschère, botanist, hoofdopziener van de stadsaanplantingen en publicist met een vlotte pen, werd in april 1910 aangezocht een brochure samen te stellen over de parken om potentiële (lees: welgestelde) kopers en gerenommeerde architecten te overtuigen te investeren in het woonproject van “Le Nouveau Parc d’Anvers/Het Nieuwe Park van Antwerpen”. Een woonzone die deels op het grondgebied van de gemeente Wilrijk en die van stad Antwerpen zou worden opgetrokken. De brochure werd een publicatie van ruim 50 bladzijden waarin De Bosschère een lyrische beschrijving geeft van de drie parken en meteen de gezonde lucht aanprijst *“de drie parken met majestueuze bomen, zijn de krachtige producenten van zuurstof”*.

De schrijver-botanist geeft in zijn verslag ook enkele aanbevelingen hoe deze grote groene zone in de toekomst dient te worden aangepakt onder meer door de inrichting van een arboretum met inheemse en uitheemse planten, afkomstig uit onze kolonie (Congo), een seizoensgebonden openbare bloementuin (de latere Hortiflora benadert dit idee) en ... “*Waarom*” vraagt De Bosschère zich af, “*volgen we niet het voorbeeld van Kopenhagen en realiseren we een openlucht beeldenmuseum met kunstwer-*

ken, gedoneerd door de rijke Antwerpenaars”

Nu weten we waar de Antwerpse burgemeester Lode Craeybeckx, initiatiefnemer van de Biennale Middelheim (de huidige beeldentuin), een halve eeuw later, de mosterd haalde. (gvn)

Met dank aan Ignace de Halleux en Marc Smits

Het verkavelingsplan van Extensa van 1910 werd bijna integraal uitgevoerd, behalve de omvang van de percelen die de bouwmaatschappij nadien op minimum 600 m² bepaalde. Voor de duidelijkheid: Rue du Sable is de huidige Eglantierlaan, Route de Wilrijk à Anvers is de Beukenlaan. Het nieuwe tracé van tramlijn 5 loopt vanaf de Dikke Mee door de Eglantierlaan, de Seringenlaan (met keerlus), Acacialaan, Berkenlaan en gaat via de Laarstraat, waar de spoorlijn Antwerpen Zuid-Mechelen (de Diepe Roet) wordt gekruist, richting de Heistraat (© Le Nouveau Parc d'Anvers – Ch.De Bosschère)

“Hoog, Sammie, kijk omhoog Sammie....” (Ramses Shaffy). Maar als je in de Parkwijk wandelt kijk je best af en toe ook eens omlaag.

De bakstenen van Landuydt

Een aantal straten ligt gedeeltelijk op het grondgebied van de districten Wilrijk en Antwerpen. Zij werden aangelegd in 1912 toen Wilrijk nog een autonome gemeente was. De vroegere gemeentegrens (thans districtsgrens) is duidelijk merkbaar op het wegdek. In Wilrijk bestaat de wegbedekking uit rode baksteentjes; Antwerpen heeft er indertijd asfalt over getrokken. De bakstenen werden geleverd door de inmiddels verdwenen steenbakkerij Landuydt in Terhagen (niet verwarren met de Nielse ringoven-steenbakkerij Landuyt – De Neef).

©Gilbert Van Nuffel

Blijkbaar was de kasseileverancier best trots op zijn product want op meerdere plaatsen prijkt zijn naam in de weg.

Bedrijfsleider Charles Louis Landuydt liet in 1928 een villa bouwen in “zijn” rode Boomse baksteen op de hoek van de Kastanjelaan en de Berkenlaan. De architect Jan Vanhoenacker (ontwerper van de Boerentoren en het Century-hotel) gaf met dit landhuis uiting aan een meer eigentijdse architectuur-opvatting uit de jaren 1920.

De exacte gemeentegrens

De rode baksteentjes waren in 1912 niet grensbepalend (nu wel door het latere asfalt op Antwerps grondgebied). Aan de hand van de straatverlichting kan men ongeveer de grens afbakenen: op Wilrijks grondgebied hebben de lichtmasten een cilindervormige voet; in Antwerpen worden de lichtpalen door een kegelvormige voet ondersteund.

©Gilbert Van Nuffel

De exacte grens tussen Wilrijk en Antwerpen vindt men in de grensoverschrijdende straten in de afboording van het voetpad (zoals deze foto in de Kastanjelaan). Een uitgehakte verticale lijn met langs weersijden een W (Wilrijk) en een A (Antwerpen). Tot op de centimeter juist.

Wij zoeken

Een tomaat

't Grom (www.tgrom.be), het museum van de Mechelse groentestreek in Sint-Katelijne-Waver, houdt ons “levend erfgoed” in stand. Op een groentebeurs vond de conservator het zaad van een tomatenvariëteit met de naam “Glorie van Wilrijk”. Een vlezige, mooi rode tomaat met een milde, licht geparfumeerde smaak. 't Grom vraagt ons meer informatie over deze tomatensoort die blijkbaar in onze Wilrijkse groenteserres werd gecultiveerd. Wie kan ons verder helpen?

©'tGrom

Een “brouwer”

Bestuurslid Jef De Mey ontving een beugelfles met porseleinen stop en een hoogte van 30cm. Op de fles zelf staat geen enkele markering maar de dop vermeldt “Van de Wygaert Mas Wilryck”. In zijn Geschiedenis van Wilrijk schijft Robert Van Passen over een Antwerpse brandewijnstoker Vandeweygaert die in 1815 het kasteel Steytelinck bewoonde.

Enig verband tussen deze kasteelheer en de beugelfles lijkt ons twijfelachtig omdat deze wijze van flesafsluiting toen nog niet bestond en het eerder een bierfles lijkt dan een jeneverfles.

Wie kan er ons iets meer van vertellen?

©Jef De Mey

Een afbeelding

Louise Marie Beeckmans (1854 – 1905) was één van de laatste bewoners van het Elsdonckhof. Zij behoorde tot een rijke Antwerpse koopmansfamilie en was getrouwd met Maurice Ullens die in 1894 overleed. Haar tweede echtgenoot, Gaston Gaillard, zou na het overlijden van Louise Marie, het Elsdonckhof blijven bewonen tot in 1923.

Louise Marie kwam in tragische omstandigheden om het leven nadat zij in de keuken van het kasteel, met een brandende petroleumlamp in de hand, uitgleed. De lamp ontplofte en de lange kleren van de kasteelvrouw vatten onmiddellijk vuur. Zij overleefde haar val niet.

Wij zoeken een afbeelding (foto, tekening, schilderij) van Louise Marie Beeckmans. Wie kan ons helpen of doorverwijzen naar verwanten van deze kasteelvrouw?

info@wilrica.be

Molenstenen op de Bist

Wordt Wilrijk stilaan een monumentendistrict? Het lijkt er wel op, want na restauratie en plaatsing van twee authentieke Wilrijkse gaslantaarnpalen (aan de Bist nabij het standbeeld van Constant De Deken en op het plantsoen Doornstraat-Oudestraat) gaat het districtsbestuur opnieuw een stukje Wilrijks verleden in de kijker stellen.

Bij voorbereidende graafwerken aan het nieuwbouwproject 'Brouwerzicht' (hoek Kleinesteenweg-Bist-Koningin Elisabethstraat) zagen vijf molenstenen het daglicht. Een koppel kleine maalstenen voor graan, en een koppel massief granieten kantstenen van elk tweeënhalve ton en een ligger. Kantstenen genoemd omdat deze malen met de zijkant, een principe dat al bekend was in de Romeinse tijd.

Het werktuig waarin kantstenen werden toegepast noemt men een 'kollergang', van het Duitse woord Koller of Kuller, dat wals of rol betekent. Kantstenen zijn zeer geschikt voor het pletten van allerhande producten. Bij het pletten van oliehoudende zaden spreken we van een oliemolen, olie die o.m. gebruikt werd voor het verlichten van huizen. De kollergang vond zijn toepassing in zowel windmolens, watermolens als rosmolens (= aangedreven door een lastdier, eventueel later ook op stoom).

Bekijken we de stenen in detail dan zien we dat ze voorzien zijn van metalen onderdelen zoals flenzen, bouten, en centraal aan de ligger een lagerblok voor bevestiging van de verticale aandrijfjas. Dit is een vondst uit het begin van de 19de eeuw, zeg maar het begin van de industriële revolutie. In die periode bevond zich aan de toenmalige Zavellei, huidige Koningin Elisabethstraat, een cichoreifabriek, exact te situeren op de vindplaats van de molenstenen. Vlak ernaast waren het depot van de vrijwillige brandweer en de gemeentelijke jongensschool (huidige sporthal De Bist) gevestigd. In de volksmond sprak men van het 'bitterpeeënfabriekje'. Vermoedelijk is hier dus een relatie met onze molenstenen te situeren.

Wilrijkse molenstenen (© HC)

Opstelling 19de eeuw (Google)

Voorbeeld monument (Google)

Mijn vader, geboren in de Zavellei in 1924, herinnerde zich de scherpe geur van het vermalen en branden van cichorei tot zogenaamde 'peekoffie' ook wel 'koffie van de armen' genoemd. Van milieunormen was toen nog geen sprake. Aan die bedrijvigheid kwam in 1944 brutaal een einde toen een V2-raket insloeg op de gemeenteschool en de hele omgeving in puin legde.

Als ode aan dit eeuwenoude maalprincipe, worden de zware stenen terug in hun originele opstelling geplaatst, beide kantstenen verticaal op hun ligger. Het indrukwekkende monument krijgt een plaats op het brede voetpad naast het nieuwbouwproject Brouwerzicht aan de Bist, de voormalige Varkensmarkt. Voltooïing voorzien vóór juli 2020. (hc)

Zie ook www.wilrica.be voor een uitgebreidere versie van dit artikel.

Van de redactie

Redactieadres: gilbert.van.nuffel@wilrica.be

Vindt u dat onze lokale geschiedenis moet blijven leven, dan kan u Wilrica steunen. Steunend lid wordt u bij een storting vanaf 15 euro. Erelid bent u vanaf 30 euro of meer. Uw bijdrage kan worden gestort op BE02 7380 0818 8640 – Kring voor Heemkunde Wilrica. Dank bij voorbaat.

De Kring voor Heemkunde Wilrica is geen ledenorganisatie en telt alleen ereleden, steunende leden en sympathisanten die in navolging van de richtlijnen van het Europese Verdrag GDPR in zake het gebruik van persoonsgegevens, de toelating hebben gegeven om hen deze Wilrica Nieuws toe te zenden. Uw persoonsgegevens worden niet doorgegeven aan derden.

De vaas van Bernard

Bernard De Pooter (1883-1970) was een Wilrijks kunstschilder, die meer dan 3000 kunstwerken heeft vervaardigd waaronder heel veel Wilrijkse taferelen.

Het was ons onbekend dat Bernard niet alleen zijn onderwerpen op doek zette maar ook vazen beschilderde. Dank zij Roger Verheggen uit Zwijndrecht konden wij een vaas van De Pooter verwerven. Geen hoogstaand artistiek kunstwerk uit 1949 maar wel uniek.

